

PRESS KIT

NESVATBOV

Srdce si nedá poroučet

režie: Erika HNÍKOVÁ
premiéra 9. 12. 2010

PR a tiskový servis:

4Press, Martina Reková, martina.rekova@4press.cz, + 420 731 573 993

Producent:

Endorfilm, Jiří Konečný, endorfilm@endorfilm.cz, + 420 241 730 780

Distributor:

Cinemart, Ivana Košuličová, kosulicova@cinemart.cz, + 420 221 105 242

Programace:

Cinemart, Zuzana Černá, cerna@cinemart.cz, +420 582 365 576, + 420 602 836 993

Námět, scénář, režie: Erika Hníková

Producent: Jiří Konečný

Koproducent: Česká televize, UN Film (SR), Slovenská televízia, i/o post

Výroba: Endorfilm

Podpora: Státního fond ČR pro podporu a rozvoj české kinematografie,
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

Země původu: Česká republika, Slovenská republika

Distributor: Cinemart

Distribuční premiéra: 9. prosince 2010

Žánr: dokumentární film

Délka: 72 minut

Formát: DCP, Blu-ray, DVD

Střih: Janka Vlčková

Kamera: Jiří Strnad

Zvuk: Petr Šoltys

Přístupnost: přístupný

Distribuční slogan: Srdce si nedá poroučet

www.nesvatbov.cz

SYNOPSIS

Starosta středně velké vesnice se snaží dát dohromady třicátníky, kteří zbyli na ocet. Slovenská vesnice Zemplínske Hámre pomalu ale jistě vymírá. Její starosta, generál ve výslužbě, se ale nechce vzdát. Ke svému boji s třicátnickou samotou používá různé prostředky: nabízí nemalou finanční odměnu za každé nově narozené dítě, nabádá místní rozhlasem k plození dětí a nakonec uspořádá seznamovací večírek pro „nezavrabčené“. Najdou si naši hrdinové konečně životní partnery?

Sociální inženýrství 21. století v situačním dokumentárním filmu Eriky Hníkové, který výběrem tématu a způsobem zpracování navazuje na předchozí úspěšné snímky ŽENY PRO MĚNY a SEJDEME SE V EUROCAMPU.

O VZNIKU FILMU

Nápad natočit dokumentární film o proměně partnerských vztahů a o vzrůstajícím počtu „singles“ vznikl v roce 2007, kdy začaly obhlídky. V jejich průběhu narazila režisérka Erika Hníková na východoslovenskou vesnici Zemplínske Hámre a na jejího starostu, jehož boj s třicátnickou samotou ji fascinoval.

Nebylo zrovna jednoduché sblížit se s místními lidmi a hlavně najít ve vesnici svobodné třicátníky, kteří by se chtěli nechat točit. A tak natáčení začalo pozvolna a vyvrcholilo v létě roku 2009, kdy starosta obce uspořádal pro „své nezavrabčené“ třicátníky seznamovací večírek. Na ten pozval i mladé svobodné lidi z okolních vesnic.

Film je natočen na HDV kameru, štáb navštěvoval často své hrdiny doma nebo v práci, menší kamera tak v lidech nevyvolávala pocit, že jde o nějaké velké natáčení.

POHLED MARCELA TOMÁŠKA, NEZÁVISLÉHO SOCIOLOGA

Téměř 40% obyvatel Prahy žije v jednočlenných domácnostech. Současný intenzivní ale zároveň již dlouhodobý nárůst počtu lidí žijících samostatně a jejich jednočlenných domácností ve středoevropských velkých městech, které nás přibližují obvyklému způsobu života v západních metropolích, sebou nese mediální glamour. A je také zobrazován jako modernizační trend v našich životech obohacujících náš život o svobodu a téměř neomezenou volbu. Můžeme volit partnery, životní styly, čekat na toho pravého či pravou nebo se tím nezatěžovat. S tím, jak větší města přitahují a poskytují možnost lepšího pracovního uplatnění a naplnění i v dalších oblastech života, mnoho lidí venkov opouští. Erika Hníková ve svém dokumentu odhaluje obraz těch, kteří z venkova neodešli a příliš velkou volbu nemají. Paradoxně ani ti ve městech s „neomezenou“ volbou ani ti s tou „omezenou“ na venkově nenalézají životního partnera. Snaha starosty východoslovenské obce pokoušejícího se „postarat o demografický vývoj“ exponuje pitoreskní obraz našeho změněného současného světa a toho, jak se život posunul někam jinam, nejen v geografickém smyslu slova, ale především v jeho podstatě.

Demografické změny, tj. náhlá změna populačních trendů, tak jak je zažíváme od počátku 90. let, by byly v minulosti, tedy s ohledem na intenzitu změny - krátkost času, v němž ke změně došlo - vysvětlitelné pouze výjimečnými situacemi katastrofického rázu, takovými jako jsou např. válečný konflikt, epidemie, hladomor, totální ekonomický kolaps nebo přírodní katastrofa. Čím ovšem tento kolaps „reprodukce“ můžeme vysvětlit v naší současné situaci?

Demografické posuny a jejich zdroje ve změnách charakteru intimních vztahů, ke kterým ovšem došlo na západě v mnohem delším časovém období, jsou v centru pozornosti současné západní sociologie (Giddens, Beck, Beck-Gernsheimová, Bauman). Změny nejsou těmito sociálními vědci předestřeny jako výlučná záležitost několika ohraničených okrajových specifických skupin, tak jak tyto jevy byly prvotně prezentovány v 60. letech a na přelomu a v průběhu 70. let nebo jak jejich prezentace donedávna převažovala v sociologii ve střední Evropě, ale jako podstata proměny současné společnosti jako takové.

Realita života po roce 1989 vedla ke korekci výjimečné míry sňatečnosti, tak jak vyznačovala „normalizační“ fázi reálného socialismu a s ohledem na rozšíření možností seberealizace mimo soukromí rodin sebou přinesla ústup „normalizačního“ modelu manželského soužití a rodičovství. Pro mladé generace, od nichž je především očekáváno rodičovství, k naplnění těchto rozšířených možností seberealizace dochází především ve větších městech. Film Eriky Hníkové tento obvyklý sociologický způsob nahlížení těchto změn v intimních životech staví do poněkud nejednoznačného a rozporuplného světla soustředěním filmových reflektorů na ty, kteří do měst a metropolí neodešli a zůstali s limitovanými možnostmi a s omezeným výběrem potencionálních partnerů a partnerek ve svých rodných vískách.

To se sebou nese častěji až rezignaci na „biologickou sebe reprodukci“, či vede k přijetí rodičovské zodpovědnosti k dětem partnera nebo partnerky, či uskutečnění rodičovství prostřednictvím adopce. Tento druh alternací přístupů k rodičovství je souběžný s nárůstem skupiny dlouhodobě nerodinně žijících lidí, jejíž kulturní dopad je nepřehlédnutelný.

Vedle tohoto bezprostředního posunu v charakteru těchto blízkých vztahů se také větší část dění v životě lidí po r. 1989 posunula mimo rámec rodiny, ať už vzhledem k oddalování či rezignaci na zakládání vlastní rodiny nebo odbývání se méně života ve vzniklých rodinách¹, vzhledem k tomu jak narostl časový záběr věnovaný pracovnímu uplatnění či jiným způsobům sebenaplnění, pro něž se uvolnil prostor s pádem reálně-socialistického režimu.

¹ Ve smyslu společně tráveného času všemi členy rodiny ať už ve smyslu každodenních rutin nebo společného víkendového a dovolenkového času, které byly před rokem 1989 zároveň útekem před nesvobodou a omezováním ve sféře mimo hranice rodiny.

ROZHOVOR S REŽISÉRKOU ERIKOU HNÍKOVOU

NESVATBOV prezentujete jako film o starostovi, který se snaží dát ve své vesnici dohromady třicátníky, co zbyli na ocet. Jak jste se dostala k tomuto tématu?

Na začátku obhlídek mě zajímal život tzv. singles ve všech jeho podobách. Setkala jsem se s mnoha třicátníky, co nechtějí vstoupit do manželského svazku a vyhovuje jim jejich osamocený život. Zároveň jsem byla v kontaktu s třicátníky, kteří hledají ten pravý protějšek různými způsoby, například přes seznamovací agentury nebo speed dating, a nikoho vhodného nenacházejí. V průběhu obhlídek jsem narazila na vesnici Zemplínske Hámre na východním Slovensku. Ta je specifická svým starostou, který se snaží nejrůznějšími způsoby donutit mladší svobodné lidi v obci, aby se tzv. zavrabčili. Měla jsem pocit, že by právě tady mohl vzniknout zajímavý film.

Tzv. Nesvatbov by se asi ale dal dobře točit i ve velkých městech?

Lidé, kteří do pětaticeti let nezaložili rodiny, jsou samozřejmě ve všech evropských vesnicích i městech, ale problematika nezadaných lidí ve městě a na vesnici je podle mého názoru odlišná. Lidé na vesnici si většinou nevybírají samotu dobrovolně jako styl života. Zároveň v našem filmu sledujeme dva životní principy. Starosta je aktivní a věří, že všechno se dá zorganizovat, například i to, aby přeskočila jiskra mezi dvěma lidmi. Naši nezadaní hrdinové prezentují ten pasivní přístup. Samota jim vlastně docela vyhovuje, na druhou stranu by chtěli s někým být, je to přece normální, nic pro to ale nedělají. Takový film by se samozřejmě dal natočit kdekoliv jinde, v jakékoliv vesnici v Evropě je situace podobná, ale Hámre jsou specifické svým aktivním starostou.

Z vašich předchozích filmů ŽENY PRO MĚNY nebo SEJDEME SE V EUROCAMPU je patrné, že máte ráda humor. Přistupovala jste s humorem i ke svým nezadaným hrdinům?

Realita na Hámrech je humorná sama o sobě. Pan starosta, generál ve výslužbě, hlásí do místního rozhlasu všechno, co vidí ve vsi jako špatné. Rozhlasem nabádá nezadané třicátníky, aby se provdali a měli děti. K hrdinům jsem se ale snažila přistupovat citlivě, jedná se o dost osobní téma, přesto doufám, že film je humorný.

Hrne se vlastně takový nezadaný třicátník do natáčení o „osamělosti“?

Téma to je velmi osobní, navíc v tomto regionu je samota v pozdějším věku často vnímána jako ostuda. Mnoho nezadaných z vesnice nechtělo mít s filmem nic společného. NESVATBOV má tak tři hlavní hrdiny - Moniku, Janča a Ďoďa. Všem jim je třicet pět let a všichni žijí na Hámrech v domcích se svými rodiči. Jejich styl života jim vlastně už vyhovuje, zvykli si na něj. Šance někoho potkat už není moc velká. Na diskotéky v okolí chodí daleko mladší lidé, jejich životy jsou stereotypní a na Hámrech není běžné mít internet, tedy nemají ani virtuální vztahy. Ale samozřejmě že k nějaké náhražce partnerských vztahů u nich dochází. Monika si například samotu vynahrazuje vírou v Boha a Jančovou vášní jsou auta, je to automechanik a autům věnuje veškerý svůj čas.

Starosta tedy urputně bojuje proti „vymření“ své vesnice nejrůznějšími prostředky. Jak vážný je ten problém ve skutečnosti a pozorujete ho i ve svém blízkém okolí?

Zemplínske Hámre se samozřejmě vyliďňují, ať už je to způsobené například odcházením mladých za prací nebo studii. Celá situace je ale dána dlouhodobým vývojem evropské společnosti a je přirozená. Starosta tak vlastně bojuje s větrnými mlýny a touží po starých časech, které se asi těžko vrátí. To, že se nacházíme v určitém transformačním období, kdy se proměňuje klasický rodinný model, si ale můžeme přečíst v sociologických knihách. Zvyšuje se počet těch, kteří v dospělém věku žijí sami v domácnostech, rodí se méně dětí,

přibývá rozvodů apod. I v mém okolí se tak vyskytují lidé, o nichž bych nějaký podobný film mohla natočit, spíše by ale byl z městského prostředí.

Váš film vstupuje do kin s podtitulem Srdce si nedá poroučet. Můžeme to brát tedy doslovně a v tom případě jako dobrou zprávu?

To je takový vzkaz našich hrdinů starostovi a jejich rodičům, aby je nechali dýchat a žít tak, jak oni chtějí. Čím více se na ně bude jakkoliv tlačit, tím méně se oni budou chtít ženit a vdávat.

NESVATBOV zahajuje festival dokumentů v Jihlavě, znamená to, že je třeba určený více pro festivalové diváky?

Na rozdíl od mých předchozích filmů jsem se více soustředila na formu, kterou by mohlo ocenit festivalové publikum. A je to spíše pomalejší film v rytmu vesnice. Zároveň je více stylizovaný než mé předchozí filmy, tzn. že obsahuje daleko více předem promyšlených scén, které vycházejí z reality, ale jsou připravované. To ale neznamená, že by film neobsahoval autentické pasáže. Například seznamovací večírek, který tvoří podstatnou část filmu, je celý naprosto autentický a ponechaný náhodě. Tombolu tak nakonec nevyhraje nikdo z našich hrdinů, což by se v hraném filmu asi nestalo.

Zanedlouho budete asistovat na jednom hraném filmu, uvažujete nad tím, že byste od dokumentu zběhla ke hrané režii?

Začíná mi trochu vadit to lezení lidem do soukromí, stejně tak jako to, že některé věci nemůžete ovlivnit tolik jako v hraném filmu. Také mi někdy vadí dramaturgická nekoncentrace některých věcí a začínám si více vymýšlet scény, které točím. Na druhou stranu, některé nečekané situace, co se samy o sobě stanou, jsou natolik autentické, že tak dobře bych to v hraném filmu asi nikdy nezrežirovala. Ale uvidíme, možná někdy v budoucnosti na režii hraného filmu dojde.

Proč si myslíte, že by lidé měli vidět NESVATBOV?

Třeba by je to mohlo vést k zamyšlení nad jejich vlastními vztahy nebo právě nad tou samotou, kterou někdy člověk může prožívat, i když v nějakém partnerském vztahu je. Ale třeba u toho diváci nemusí vůbec takhle přemýšlet a můžou se přijít jenom pobavit.

ROZHOVOR S JOZEFEM GAJDOŠEM, STAROSTOU OBCE ZEMPLÍNSKE HÁMRE

Kolik žije v obci Zemplínske Hámre obyvatel? Kolik z nich je ve věku 25 až 40 let a jsou nezadaní? Trápí vás, že je to velké číslo, snad tak velké, že je vesnice na vymření?

V obci Zemplínske Hámre žije v současnosti 1260 obyvatel. Nezadaných neboli „nezavrabčených“ ve věku 25-40 let je okolo 45. Je to určitě vysoké číslo a trend se nemění. To mě znepokojuje. Příčiny jsou u mužů a žen různé. U většiny chlapů je to alkoholismus, který v nich paradoxně utlumil mužské touhy, jen u malé skupinky je to upřednostňování práce před jinými zájmy. U většiny žen je tou příčinou pohodlí domova a také mateřská křídla, která tvoří pocit skoro absolutního bezpečí. Žádná starost o děti a rodinu, nedej bože o manžela ožralu. Navíc je tu nedostatek příležitostí se potkat a seznámit. Pro ženy je to kostel a domov, pro chlapy je to hospoda a delirium. Obec zatím nevymírá. Je tu našťestí hodně aktivit, které to nedovolí. Ale nemusí to trvat věčně.

Týká se tento problém podle vás pouze vaší obce nebo i okolních vesnic, případně celého Slovenska nebo i dalších zemí?

Tento problém je kardinální a netýká se jen obce, regionu či Slovenska. Ten problém mají všechny postkomunistické státy. Nemají ho staré demokracie zavalené imigrační populací. I je však zanedlouho pohltný problém postavení státotvorného národa. To není o diskriminaci nebo demokracii. Je to o kvalitě a vyspělosti společnosti, o hodnotách a bezpečnosti občanů žijících v určitých geografických hranicích.

Z filmu NESVATBOV jsme se dozvěděli, že se snažíte situaci „svobodně“ žijících obyvatel ve vaší obci řešit. Jaké kroky jste již například v tomto podniku? Byla některá opatření úspěšná?

Využívám každou příležitost, abych mladé lidi nabádal k rodinnému životu. Odvysílal jsem spoustu rozhlasových relací na toto téma. Použili jsme různé motivační prvky, které by pomohly mladým lidem překonat první kroky v manželství, při obavě o hmotné zabezpečení rodiny. Nabídli jsme starým mládencům a svobodným ženám 1000 eur jako příspěvek, když se „ovrabčí“ a do roka zplodí potomka. Nezabralo to. Zorganizovali jsme zábavy a společenské večery za účasti mužů z jiných obcí. Nic. Bez šance. Tady už pomůže asi jen středověk.

Řešil jste tuto situaci například se svými kolegy z jiných obcí?

Snažil jsem se do řešení tohoto problému zainteresovat i ostatní starosty z regionu, ale setkal jsem se jen s výsměchem a úšklebky. Většina starostů obcí na tento problém prostě ještě nedozrála. Je jim to fuk, mají jiné starosti, nebo si nechtějí přidělovat další práci. I to, že je za chvíli nebude mít kdo volit, mají na háku. Vize, budoucnost, to vše je jim ukradené. Ukradené je to také vládám a parlamentům našich států.

Cítíte v prostředí, ve kterém žijete, že se rodinné vztahy nějak zásadně mění? Dejme tomu za posledních dvacet let.

Rodinné vztahy se v posledních letech podstatně změnily, řekl bych, že se jednoznačně zhoršily. Rodinná soudržnost, úcta dětí k rodičům, hodnotová orientace, zachovávání tradic, dobré sousedské vztahy, vesnice jako jedna rodina, to všechno je pryč! V bídě a věčných strastech minulosti tyto těžkosti lidi sbližovaly, rodiny to zocelovalo. Dnes se rodiny zakuklují do vlastních problémů, které jsou pro členy rodiny dilema a pro jiné tabu. Je jen málo rodin, které žijí družně a navzájem si ve všem pomáhají. Víc než v minulosti rodiny nahlodává alkoholismus, který už není jen výsadou mužů. Alkoholů holdují ženy a v posledních zhruba pěti letech hlavně mládež, a to víc děvčata než chlapi. Až na výjimky je otřesná také lhostejnost rodičů nad chováním dětí – zodpovědnost za výchovu přenášejí na bedra školy, přitom jsou chorobně nedůtkliví a urážliví, když se dětem něco vytýká. Děti vychovává víc

ulice než rodina. Rodina nenávratně ztrácí svoji moc, svoje kouzlo, přetrhávají se pouta, příslovečné teplo domova je fuč.

A jak by podle vás měla vlastně vypadat evropská rodina 21. století?

V čem je kouzlo rodinného života, které by nikdy nemělo zaniknout? V lásce, důvěře, vzájemné úctě a pomoci, ve vzdělanosti, vyznávání hodnot a respektování tradic. V přirozené autoritě rodičů a uvědomělé a přirozené poslušnosti dětí. Rodiče by měli být dětem vzorem a spolu s nimi by se měli podílet na vytváření hodnot, což by mělo být základním motivačním prvkem rodiny. Evropská rodina 21. století by měla být aktivní buňkou zdravého společenského organismu.

Jste generál ve výslužbě, pomáhají vám zkušenosti z vojenského prostředí při řízení obce?

Generál nemá patent na rozum při manažování obce. Tady se nedá velet hlava nehlava a vyžadovat plnění rozkazů. V naší obci si každý občan myslí, že je svým způsobem nejchytřejší a přesvědčit ho o tom, že i jiný může mít pravdu, je složité, někdy až nemožné. Naučit je žít podle zákonů je sysifovská dřina. Jako voják, kterému je vlastní disciplína, pořádek, je zvyklý řídit se zákony a přísnou logikou, jsem se musel postupně přizpůsobit lidem, prostředí, naučit se chápat jejich myšlení a potřeby. Byl jsem vytrvalý v cílech a záměrech, a to zabralo. Výsledky mé práce mnohé, ale ne všechny, přesvědčily o správnosti mých záměrů. Vojenská nátura mi pomohla. Nikdy jsem se nevzdával. Co nemáš v hlavě, máš v nohou. To platí i pro generála a i já jsem se při starostování naběhal.

Před pár dny jste měli v obci premiéru NESVATBOVA. Jak se film líbil?

Před premiérou filmu NESVATBOV jsme všichni byli plní napětí a očekávání. Napětí opadlo při prvních sekvencích filmu a zážitek a atmosféra po skončení filmu byly úžasné. Reakce diváků jednoznačná. Premiéry se přitom zúčastnili i lidé z okolních obcí a města Sniny. Mám však trochu obavy, že divákům šlo více o zábavu než o pointu filmu. Nechci nikomu vstupovat do svědomí. Film zabral, ozvaly se i negativní hlasy. Věřím, že postupně se film propracuje k tomu, že ho začnou zodpovědně vnímat ti, kterým při každých volbách vkládáme do rukou budoucnost svoji a našich dětí. Proto je tvůrcům tohoto filmu již teď potřebné vyslovit nejen srdečné poděkování, ale i projevit hluboké uznání za pozitivní vklad do hezčí budoucnosti následujících generací.

BIOGRAFIE A FILMOGRAFIE ERIKY HNÍKOVÉ

Erika Hníková (24. 12. 1976) je česká dokumentaristka. Do povědomí vstoupila v roce 2004 svým absolventským filmem ŽENY PRO MĚNY, který byl mezi vůbec prvními českými dokumenty uveden do kinodistribuce. V zápětí zaznamenal velký divácký úspěch a získal Cenu diváků na Mezinárodním festivalu dokumentárních filmů v Jihlavě. Během studií na pražské FAMU, kde Hníková absolvovala Katedru dokumentární tvorby, získala za své studentské snímky několik cen. V roce 2001 například obdržela Čestné uznání na Ekofilmu Český Krumlov za film ČTYŘI KROKY DVOJPŮLKA, v roce 2002 obdržela za stejný film Cenu nadání Josefa a Marie Hlávkových na Academia film Olomouc a Čestné uznání v kategorii dokumentární tvorba na Festivalu FAMU za film NAŠE TŘÍDA. Její druhý celovečerní dokument SEJDEME SE V EUROCAMPU byl také uveden v kinech. Od července 2006 do září 2007 pracovala Erika Hníková jako šéfredaktorka časopisu Nový Prostor, donedávna pravidelně publikovala své sloupky v časopise Respekt. V minulém roce uvedla Česká televize její hodinový dokument LANDŮV LEKTVAR LÁSKY, nedávno například natáčela pro Člověka v tísni film v Afghánistánu. NESVATBOV je jejím třetím celovečerním filmem v kinodistribuci.

© Endorfilm, s.r.o.

(všechny zde uvedené informace, včetně doslovných citací, jsou k volnému použití)